

Készítsünk Impress és PowerPoint bemutatót LaTeX és Perl segítségével

Aki valamiért kénytelen védett formátumokat használni, a nyílt forráskód annak is megkönnyítheti a dolgát.

Kezdjük az elején. Második könyvem, melyet *Dr. Michael Moorhouse*-al közösen készítettünk, végre elkészült. Hat hónap plusz időt töltöttem vele, ami egyben azt is jelentette, hogy hat hónap késésben voltam. Az összes időt szedéssel, átolvasással, írással és *Michael Microsoft Word* állományainak *LaTeX* formátumúra alakításával töltöttem, elolvasva majd újra elolvasva mindent. Végül mindent még egyszer átnéztem. Amikor végre minden elkészült, teljesen kimerültem. Nem sokkal ez után megkaptam a borítót végleges mintáját. És akkor kiderült, hogy a hátlapon azt ígérjük, hogy a weblapon a szöveggel együtt használható *Microsoft PowerPoint* bemutatók jelennek majd meg. A borító megváltoztatásához már túlságosan késő volt, következőképpen valahogy meg kellett csinálni a bemutatókat. Úgy tűnik elfelejtettem, hogy ebben egyeztünk meg a projekt indításakor, több mint 18 hónappal korábban.

A PowerPoint „szabvány”

Nyolc hónappal ezelőtt, akadémia berkekben a bemutatók de facto szabvány formátuma a *PowerPoint* volt. Manapság már a *PDF* is népszerű. Mint oly sokan a Linux közösségben, már régebben átálltam az *OpenOffice.org*-ra és elhagytam a *PowerPoint* környezetet. A könyvben 20 fejezet szerepelt, úgy becsültem, hogy körülbelül 20 napba telik elkészíteni a diákat. Ráadásul mindezt a *PowerPointtal* megcsinálni nem igazán volt ínyemre. Természetesen dolgozhattam volna az *OpenOffice.org Impress*-ében, majd azt exportálhattam volna *PowerPointba*, de ez az ötlet sem tetszett különösebben. Az alapvető probléma az volt, hogy jól tudtam, minden adat megvolt *LaTeX* állományokban, és ha arra gondoltam, hogy ezeket mind újra létre kell hozni egy főiakészítő alkalmazásban csak még kimerültebbnek éreztem magam. Ha valahogy ki tudnám találni, hogyan lehet programozottan kiszedni az adatokat a *LaTeX* állományaimból és beletenni a *PowerPoint* diákba, az jelentősen leegyszerűsítene a dolgokat.

Munka a bemutató fájlformátumokkal

A *Google* keresés nem hozott eredményt. Talán nem is meglepő, hogy a *PowerPoint* fájlformátum részleteihez igen

nehéz ráakadni. Találtam egy *Microsoft Windows Help* formátumú állományt amely a *Microsoft Office* dokumentumok *XML* szabványát ismertette. Ebbe a formátumba lehet a *PowerPoint* dokumentumokat exportálni. Sajnos igen méretes és bonyolult írás volt. Miután láttam, hogy a *Google*-lel nem sokra megyek, átnyergeltem a *Comprehensive Perl Archive Network (CPAN)* hálózatra. A *Perl*, a választott programozási nyelvem, szinte minden fájlformátumra és számítási platformra felkészült. Ha valaki korábban már játszadozott kicsit a *Perl* és *PowerPoint* párossal, munkájára esetleg ráakadhatok a *CPAN*-on. Sajnos ez a keresés is eredménytelen maradt.

És akkor rájöttem a megoldásra: ha a nyílt és széles körűen dokumentált *OpenOffice.org Impress* dokumentumformátummal tudnék dolgozni, utolsó lépésként az *Impress* diákat kimenthetném *PowerPoint* formátumba. Az *OpenOffice.org* weblap gyors átolvasása után hamarosan meg is találtam a *OpenOffice.org* fájlformátumainak *XML* leírását. A szabvány a maga 600 oldalával, súlyosabb mint a saját könyvem!

Az *XML* dokumentum szépen meg van írva, de egy kicsit nehéz olvasmány. Visszakanyarodtam hát a *CPAN*-ra, hátha dolgozott már valamelyik programozó az *OpenOffice.org* formátumaival, és volt olyan nagylelkű, hogy feltöltötte munkáját a *CPAN*-ra. Ezúttal nem kellett csalódnom. *Jean-Marie Gouarne* a *Genicorptól* nemrégiben adta közre az *OpenOffice::OODoc* modult, amely a *Perl* csatoló felületet biztosít az *OpenOffice.org* formátumához. Egy már létező dokumentum esetében az *OpenOffice::OODoc* modullal módosíthatjuk a tartalmat, igény szerint hozzáadhatunk, törölhetünk és frissíthetünk a lemezes állományban.

A diakészítő terve

Egy egyszerű *Perl* szűrővel kezdtem amely *LaTeX* állományokat fogad bemenetként és dia adatokat készít kimenetként saját szöveges formátumban. A szöveges állomány létrehozásával biztosítani tudtam, hogy bármilyen szövegszerkesztővel könnyedén módosítani tudom a szűrő kimenetét, illetve szükség esetén finomhangolhatom a szöveges kimenetet. Amikor elértem a kívánt eredményt, egy

másik, szintén *Perlben* készült szűrő a szöveges állományból elkészíti az *Impress* bemutatót. Az *Impress* bemutatót aztán meg lehet nyitni *Impress*-ben és exportálni *PowerPoint* vagy *PDF* formátumban.

Dia tervek

A bemutatómat tudatosan próbáltam a lehető legegyszerűbb alakban elkészíteni, ezért úgy döntöttem csak három diatípust használok. A cím dia tartalmazza a fejezet címét a bemutató állomány elején. A bemutatóban a `title_slide` (cím dia) kettős szerepet tölt majd be, ez tartalmazza majd a bemutatóba illesztett képeket is, azaz képenként külön `title_slide`-ot készítünk. A `bullet_slide` (pont dia) tartalmazza a szakaszok címeit a dia fejlécében valamint az alcímeket a pontokban. Végül, a `sourcecode_slide` típusú, rögzített karakterhosszúságú, betű szerinti diákat használok fel a programforrások megjelenítéséhez.

A három diás bemutatót kézzel készítettem el *Impress*-ben és *blank.sxi*-nek néven mentettem el. Az elkészített három dia az előző bekezdésben bemutatott három diatípusnak felelt meg. Úgy terveztem, hogy a fejezetek programozott bemutatókészítése során ezeket fogom majd másolni. A másolás segítségével biztosíthatom a bemutatóm egységes külalakját.

A szöveges tartalom kigyűjtését végző szűrő

A `getcontent` olyan stílusú héjprogram, amelyeneket igen gyakran készítenek a *Perl* programozók, felhasználják, majd eldobják őket. (A hálózati források közt megtaláljuk a cikkben említett programok forrását) Soronként olvasva végiglépked a szabványos bemeneten, és mintakereséssel próbálja meg felderíteni a lényeges sorokat. Ha a sor megfelel a keresésnek, elkészíti a megfelelő kimenetet. A `getcontent` működésének bemutatására álljon itt példaként a *LaTeX* állomány fejezetcímeit kezelő kód:

```
if ( /\chapter\{(.*)\}/ )
{
    print "CHAPTERTITLE: $1\n";
    next;
}
```

A *LaTeX* fejezet makróját egyszerű szabályos kifejezés keresi ki; Ha volt egyezés, a fejezet címét kigyűjtjük és elkészítjük a kimenetet. A `next` hívás rövidre zárja a kört, így ha találtunk valamit, a szabványos bemenetről a következő sort olvassuk be. Ezáltal a következő *LaTeX* részlet:

```
\chapter{Working with Regular Expressions}
```

a következő szöveges tartalomra cserélődik le:

```
CHAPTERTITLE: Working with Regular Expressions
```

Azaz a *LaTeX* jelrendszerét eltávolítottuk, és egy sokkal egyszerűbb jelöléssel cseréljük le. A alfejezet és szakasz-címeket jelölő *LaTeX* formátumot ugyanilyen módszerrel kezeljük. A kód a következőképpen néz ki:

```
if ( /\section\{(.*)\}/ )
{
```

```
    print "BULLETTITLE: $1\n";
    next;
}
if ( /\subsection\{(.*)\}/ )
{
    print "BULLETCONTENT: $1\n";
    next;
}
```

A forráskódlistákkal sem sokkal nehezebb boldogulni, igaz itt figyelniünk kell rá, hol kezdődik és végződik a nyers szöveg bevitele. A következő kódrészlet kezeli a *LaTeX* „*verbatim*” blokkját:

```
if ( /\begin\{verbatim\}/ )
{
    print "STARTCODE\n";
    $in_verbatim = TRUE;
    next;
}
```

A `verbatim` blokkból kilépést pedig a következő kóddal keressük:

```
if ( $in_verbatim )
{
    if ( /\end\{verbatim\}/ )
    {
        print "STOPCODE\n";
        $in_verbatim = FALSE;
    }
    else
    {
        print;
    }
    next;
}
```

A `$in_verbatim` nevű egyszerű `bool` típusú változó segítségével vizsgáljuk, hogy a parancsfájlunk még a `verbatim` blokk belsejében van-e. Hasonló kód kezeli a könyvben megjelenő tételeket a képeket, azok feliratait és egyéb érdekes dolgokat pedig néhány feltétles blokk kezeli. Vegyük például a következő *LaTeX* leírást:

```
\chapter{The Basics}
\textit{Getting started with Perl.}
\section{Let's Get Started!}
There is no substitute for practical experience
↳ when first
learning how to program. So, here is the first
↳ Perl program
\index{welcome@\texttt{welcome}}, and the first
↳ program, called
\texttt{welcome}:
\begin{verbatim}
    print "welcome to the world of Perl!\n";
\end{verbatim}
\noindent when executed by \texttt{perl}
\footnote{We will learn how to do this is in
```

```
just a moment.}, this small program displays
the following, perhaps rather not unexpected,
message on screen:
```

```
\begin{verbatim}
  welcome to the world of Perl!
\end{verbatim}
```

A `getcontent` parancsfájlja a fenti *LaTeX* állományból a következő szöveges állományt készíti:

```
CHAPTERTITLE: The Basics
CHAPTERCONTENT: Getting started with Perl.
BULLETTITLE: Let's Get Started!
STARTCODE
  print "welcome to the world of Perl!\n";
STOPCODE
STARTCODE
  welcome to the world of Perl!
STOPCODE
```

Figyeljük meg hogy valamennyi *LaTeX* jelölés eltűnt, és helyére egy egyszerű jelölésrendszer került, amelyet majd a diák létrehozására használhatunk fel. Feltételezve, hogy a *LaTeX* részlet a `chapter3.tex` nevű állományban kapott helyet, a `getcontent` parancsfájl elindítva, az átalakítás eredményét átírányítjuk a megfelelően elnevezett célállományba:

```
perl getcontent chapter3.tex > chapter3.input
```

A `chapter3.input` állományba így a szöveges tartalom kerül, amit aztán tetszőleges szövegszerkesztővel finomhangolhatunk a diák létrehozása előtt.

Az Impress bemutató készítő szűrő

A diák létrehozását az *Impress* dokumentumban több tényező is nehezítette. Először is az *OpenOffice::OODoc* modullal nem hozhatunk létre új *OpenOffice.org* állományt, az ugyanis csak a már létező állományokat tudja módosítani. Továbbá a modult elsősorban az *OpenOffice.org Writer* állományok (tehát szövegszerkesztő fájlok és nem *Impress* bemutatók) szerkesztésére készítették. Példaként álljon itt egy rövid, `appendpara` nevű program, amely rövid szöveget fűz a *Writer* dokumentumunkhoz:

```
#!/usr/bin/perl -w
use strict;
use OpenOffice::OODoc;
my $document = ooDocument( file => 'blank.sxw' );
$document->appendParagraph
(
  text    => 'Some new text',
  style   => 'Text body'
);
$document->save;
```

A rövid program az *OpenOffice::OODoc* modul segítségével készít dokumentum objektumot egy már meglévő *Writer* állományból. A program ezután az `appendParagraph` metódus meghívásával beszúr némi szöveget majd meghívja

a `save` metódust és a lemezre menti a változtatásokat.

Az `appendParagraph` metóduson felül az *OpenOffice::OODoc* modulban találunk egy `insertElement` nevű metódust is, amellyel egy adott típusú lapot szűrhatunk a dokumentumba. A lap egy már meglévő lap másolata vagy tényleges nyers *XML* lehet.

Alig jutottam el a 6. oldalig a több mint 600 oldalas *OpenOffice.org XML* fájlformátum leírásban, máris megtaláltam, hogy az *Impress* a `//draw:page XML` típust használja a bemutatók diáinak megjelenítésére. Sajnos az *OpenOffice::OODoc* modul ezzel az objektumtípussal közvetlenül nem tudott dolgozni, úgyhogy valamilyen más módszert kellett kieszelnem az adatok kezeléséhez.

Egészen pontosan a *blank.sxi* dokumentumban lévő lapokat szerettem volna kiemelni és szükség szerint másolni az oldalait, miközben a dia tartalmát a `getcontent` parancsfájl által gyűjtött tartalommal helyettesitem. Ehhez persze egy kicsit jobban meg kellett ismernem az *Impress XML* formátumát.

Két választásom volt: tovább olvasom a 600+ oldalas szabványdokumentációt, vagy belenézek egy létező állományba hátha eleget megtudok a feladat kivitelezéséhez. Az utóbbit választottam. Emlékezve egy korábbi *Linux Journal* cikkre mely szerint az *OpenOffice.org* több részből álló állományait a népszerű *ZIP* algoritmussal tömöríti, készítettem egy ideiglenes könyvtárat és kitömöríttem a *blank.sxi* állományt:

```
mkdir unzipped
cd unzipped
unzip ../blank.sxi
```

Ezáltal kaptam néhány fájlt és könyvtárat:

```
content.xml
META-INF
meta.xml
mimetype
settings.xml
styles.xml
```

a legérdekesebb a *content.xml* állomány, hiszen ez tartalmazza a dokumentumot alkotó tényleges szöveget. képernyőn vagy egy szövegszerkesztőben nézve rengeteg nehezen értelmezhető *XML* kódot látunk. Azért, hogy a részek lehető legkisebbek legyenek, az *XML* formázására egyáltalán nem fordítottak semmilyen figyelmet, a zippelt állomány egyik részében sem. Az *XML* általában tagolás és szóközők nélküli szövegfolyamként kerül mentésre. Mielőtt értelmezhettem volna, valamilyen olvasható formában kellett kinyomatnom ezt az *XML*-t. Pillanatnyi ihletből vezérelve, átléptem parancssorba és begépeltem az `xml` szót két tabbal kísérve. A képernyőn megjelentek az `xml`-el kezdődő előre telepített szóközők:

```
xml2-config      xml-config      xmllint
xmlto            xml2man         xml-i18n-toolize
xmlproc_parse   xmlwf           xml2pot
xmlif           xmlproc_val     xmlcatalog
xmlizer         xmltex
```

Az `xmllint` egyből felkeltette az érdeklődésemet. A kézikönyv oldalán hamar rábukkantam a `--format` kapcsolóra, amely – ahogy azt biztosan kitalálták – formázza az eszköznek átadott *XML* adatokat. Következésképpen az `xmllint --format content.xml` paranccsal olyan kimenetet kaptam amit aztán a `less`-be csövevze már nehézségek nélkül el lehetett olvasni. Alább bemutatjuk a `content.xml` olvasható formában kinyomtatott rövidített részletét, ahol a `blank.sxi` *Impress* dokumentum `title_slide` *XML* részletét láthatjuk:

```
<draw:page draw:name="page1" draw:style- ...
  <draw:text-box presentation:style-name= ...
    <text:p text:style-name="P1">
      <text:span text:style-name="T1">
        ChapterTitleSlide
      </text:span>
    </text:p>
  </draw:text-box>
  <draw:text-box presentation:style-name= ...
    <text:p text:style-name="P3">
      <text:span text:style-name="T2">
        ChapterTitleSlideText
      </text:span>
    </text:p>
  </draw:text-box>
  <presentation:notes>
    <draw:page-thumbnail draw:style-name= ...
      <draw:text-box presentation:style-name ...
    </draw:page-thumbnail>
  </presentation:notes>
</draw:page>
```

Figyeljük meg a `ChapterTitleSlide` és a `ChapterTitleSlideText` tartalmát, amelyeket a `blank.sxi` létrehozásakor gépeltem be az *Impress*-be. Ha az `insertElement` metódus segítségével e részlet alapján be tudnék vinni nyers *XML* adatokat, miközben az üres tartalmat a saját szöveges adataimmal helyettesítem, lényegében már készen is volnék.

A példa kedvéért gondoljuk végig mi is történik, amikor a bemutató címét és alcímét feldolgozza a `produce_slides` rutin. Az `insertElement` a következő formában hívódik meg, létrehozva a az új diát:

```
$presentation->insertElement( '//draw:page',
  $last_slide++,
  title_slide( $title_title, $title_content ),
  position => 'after' );
```

A `title_slide` alprogram nyers *XML* adatot ad vissza, amit a dokumentumba szúrhatunk.

Ha a `getContent` által készített szöveges tartalommal egyező formátumú bemeneti állományt használunk, a `produce_slides` parancsfájl lemásolja a `blank.sxi` *Impress* állományt majd tetszőleges számú diával tölti fel, így programozottan hozza létre a bemutatót. A parancsfájl szerkezetében nem különbözik sokban a `getContent`-től mindössze annyi a különlegessége, hogy a `blank.sxi` állományban tárolt, három különféle diatípushoz tartozó nyers *XML* adatot átemeli. Az előadás elkészítéséhez a következő alakban hívjuk meg a `produce_slides` programot:

```
perl produce_slides 3 chapter3.input
```

Eredményképpen egy új *Impress* dokumentumot kapunk, amely `chapter3.sxi` néven jelenik meg a me-revlemezünkön.

Miután létrehoztam az *Impress* állományt, a grafikus képek helyfoglaló elemeit le kellett cserélnem a tényleges képekre. A `getContent` parancsfájl azonban csak a képek neveit bontotta ki, és nem magukat a képeket. A képek importálása *Impress* alá nem lenne túl nehéz feladat, eltekintve attól, hogy az általam birtokolt eredeti állományok meglehetősen gyenge minőségűek voltak azokhoz képest amelyek végül a könyvbe kerültek. A könyvbe kerülő képeket jelentősen feljavította a kiadó végső szedőfázisa. Nekem pedig természetesen nem voltak meg ezek az állományok.

Aztán eszembe jutott, hogy a kiadó elküldte nekem a végső *PDF* változatot, amelyben ott volt valamennyi jó minőségű kép. Az *xpdf* segítségével 200%-ra nagyítottam a képeket, majd beindítva a *The GIMP*-et leolvastam az *xpdf* megjelenítő ablakát. Kivágtam a grafikus képeket és elmentettem *JPEG* formátumban. Igaz beletelt egy kis időbe, amikor azonban elkészült, gyönyörű, könyv-minőségű képekhez jutottam, amelyeket már be lehetett importálni az *Impress* bemutatóba. Miután ezzel elkészültem, elmentettem az *Impress* dokumentumot *PowerPoint* formátumban és a feladat meg volt oldva. A kezdeti 20 napos becslésem körülbelül 20 órás tényleges munkára csökkent.

Ráadásul most már, ha gyorsan kell diákat összeraknom, a szöveges tartalmat akár kézzel, *vi* segítségével is összerakhatom, majd a `produce_slides` parancsfájl lefuttatása után már készen is vagyok.

Zárószó

Ami először lehetetlen feladatnak tűnt – programozottan létrehozni egy *PowerPoint* bemutatót – kiderült, hogy a nyílt forráskódnak köszönhetően nagyon is lehetséges. A megszokott *Red Hat 9* terjesztésében valamennyi szükséges eszköz rendelkezésemre állt: *vi*, *unzip*, *Perl*, `xmllint`, *xpdf*, *The GIMP* és az *OpenOffice.org* csomag.

Linux Journal 2005. április, 132. szám

Paul Barry (paul.barry@itcarlow.ie)

A Carlow-i Műszaki Intézetben tart előadásokat, Írországból. Weblapján előadásait, könyveit és cikkeit kapcsolatos információkat találunk: glasnost.itcarlow.ie/~barryp.

KAPCSOLÓDÓ CÍMEK

- ➔ ftp.ssc.com/pub/lj/listings/issue132/7972.tgz
- ➔ search.cpan.org
- ➔ www.openoffice.org